

MTT RIVOJLANISH MARKAZLARIDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH

Ubaydullayeva Sevinchxon Yoqubjon qizi

Qo'qon universiteti maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabasi

Annotatsiya

Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlari (MTT) rivojlanish markazlarida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llashning mazmuni, ahamiyati va samaradorligi tahlil qilinadi. Bugungi kunda maktabgacha ta'lim tizimida bolalarning individual rivojlanishini ta'minlash, mustaqil fikrlashini shakllantirish hamda ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish dolzarb vazifa hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, rivojlanish markazlarida interfaol metodlar, o'yin texnologiyalari, axborot-kommunikatsiya vositalari hamda kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilgan ta'lim jarayonining samaradorligi o'rganildi. Tadqiqot natijalari zamonaviy pedagogik texnologiyalar bolalarning bilish faolligini oshirishi, ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishi va ta'lim jarayoniga qiziqishini kuchaytirishini ko'rsatdi. Shuningdek, pedagogning innovatsion yondashuvi rivojlanish markazlari faoliyatini samarali tashkil etishda muhim omil ekani asoslab berildi. Maqola natijalari maktabgacha ta'lim amaliyotida zamonaviy yondashuvlarni keng joriy etish uchun metodik tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, rivojlanish markazlari, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar, o'yin texnologiyalari, kompetensiyaviy yondashuv, innovatsion ta'lim, bolalar rivojlanishi, ijodkorlik, bilish faolligi, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, individual yondashuv, ta'lim samaradorligi, pedagogik innovatsiya, metodik ta'minot.

Abstract

This article analyzes the content, significance, and effectiveness of applying modern pedagogical technologies in development centers of preschool education institutions (PEIs). Today, ensuring children's individual development, fostering independent

thinking, and enhancing their creative abilities are considered urgent tasks in the preschool education system. In this regard, the effectiveness of the educational process organized on the basis of interactive methods, game technologies, information and communication tools, and a competency-based approach in development centers was studied. The research results show that modern pedagogical technologies increase children's cognitive activity, develop their social skills, and strengthen their interest in the learning process. It is also substantiated that the innovative approach of the teacher is an important factor in the effective organization of development center activities. The findings of the article serve as a basis for developing methodological recommendations for the wider implementation of modern approaches in preschool education practice.

Keywords: preschool education, development centers, modern pedagogical technologies, interactive methods, game technologies, competency-based approach, innovative education, child development, creativity, cognitive activity, information and communication technologies, individual approach, educational effectiveness, pedagogical innovation, methodological support.

Kirish

Bugungi kunda ta'lim tizimini modernizatsiya qilish va uning sifatini oshirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, maktabgacha ta'lim bosqichi bolaning intellektual, ijtimoiy va shaxsiy rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Shu sababli maktabgacha ta'lim tashkilotlari (MTT) faoliyatini zamonaviy talablar asosida tashkil etish, ta'lim jarayoniga innovatsion yondashuvlarni joriy etish hamda rivojlanish markazlari ishini samarali yo'lga qo'yish dolzarb masalalardan biri bo'lib qolmoqda. Maktabgacha yosh davri bolaning bilish faolligi yuqori bo'lgan, atrof-muhitni o'rganishga qiziqishi kuchli shakllanadigan bosqich hisoblanadi. Shu bois ushbu davrda qo'llaniladigan pedagogik texnologiyalar bolaning har tomonlama rivojlanishiga yo'naltirilgan bo'lishi zarur.

Rivojlanish markazlari MTTda ta'lim jarayonini bolalarning qiziqishi va ehtiyojlari asosida tashkil etish imkonini beruvchi muhim pedagogik muhit hisoblanadi. Ushbu markazlarda o'yin, ijodiy faoliyat, nutq rivojlantirish, konstruktorlik, tajriba va kuzatish

faoliyatlari orqali bolalarning mustaqil fikrlashi, ijodkorligi va muloqot ko'nikmalari shakllantiriladi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar, jumladan interfaol metodlar, o'yin texnologiyalari, muammoli vaziyatlar yaratish, loyihaviy faoliyat hamda axborot-kommunikatsiya vositalaridan foydalanish rivojlanish markazlari samaradorligini oshiradi. Bunday yondashuvlar ta'lim jarayonini bola markazli tamoyil asosida tashkil etish, uning individual xususiyatlarini hisobga olish hamda faol ishtirokini ta'minlashga xizmat qiladi.

So'nggi yillarda O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Xususan, davlat maktabgacha ta'lim standartlari hamda o'quv dasturlarida rivojlanish markazlari faoliyatini tashkil etish va zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash asosiy yo'nalish sifatida belgilangan.¹ Pedagogik tadqiqotlar ham innovatsion yondashuvlardan foydalanish bolalarning bilish faolligi, mustaqilligi va ijtimoiy moslashuv darajasini oshirishini ko'rsatmoqda.²

Shu munosabat bilan mazkur maqolaning maqsadi MTT rivojlanish markazlarida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llashning ahamiyati va samaradorligini tahlil qilish hamda ularning ta'lim sifatini oshirishdagi o'rnini ilmiy jihatdan asoslashdan iborat.

Asosiy qism

Tadqiqot jarayonida maktabgacha ta'lim tashkilotlari rivojlanish markazlarida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llashning samaradorligini aniqlash maqsadida bir qator ilmiy-uslubiy yondashuvlardan foydalanildi. Jumladan, kuzatish, pedagogik tajriba, suhbat va tahlil metodlari asosida ta'lim jarayoni o'rganildi. Tadqiqot davomida rivojlanish markazlari faoliyati o'yin, ijodiy, nutq rivojlantirish, qurish-yasash va bilish faoliyati yo'nalishlari bo'yicha tahlil qilindi. Pedagoglarning dars jarayonida interfaol metodlar, muammoli vaziyatlar yaratish, guruhli ishlash hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish darajasi o'rganildi.

Rivojlanish markazlarida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash jarayonida bola markazli yondashuv asosida faoliyat tashkil etildi. Har bir markazda bolalarning

---

¹ O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi, 2020

² (Ishmuhammedov, 2019)

qiziqishi va yosh xususiyatlariga mos didaktik materiallar joylashtirildi. Masalan, qurish-yasash markazida konstruktorlar va modellashtirish vositalari orqali bolalarning mantiqiy fikrlashi va ijodkorligi rivojlantirildi. Nutq rivojlantirish markazida suhbat, rolli o'yinlar va hikoya tuzish faoliyatlari orqali og'zaki nutq va muloqot ko'nikmalari shakllantirildi. O'yin texnologiyalaridan foydalanish esa bolalarning ta'lim jarayoniga qiziqishini oshirib, faol ishtirokini ta'minladi.

Pedagogik kuzatishlar shuni ko'rsatdiki, interfaol metodlar va o'yin texnologiyalarini tizimli qo'llash bolalarning bilish faolligini sezilarli darajada oshirdi. Bolalar mustaqil faoliyatni tashkil etishga, muammoli vaziyatlarda yechim topishga va tengdoshlari bilan hamkorlikda ishlashga ko'proq intila boshladi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish, jumladan, multimedia vositalari va ta'limiy videomateriallar qo'llanilishi bolalarning tasavvur doirasini kengaytirib, o'quv materialini tezroq o'zlashtirishiga yordam berdi.

Shuningdek, rivojlanish markazlarida faoliyatni to'g'ri tashkil etish pedagogning kasbiy mahorati va innovatsion yondashuviga bevosita bog'liqligi aniqlandi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llagan guruhlarda bolalarning mustaqilligi, ijodiy faolligi va ijtimoiy moslashuv darajasi yuqori bo'lgani kuzatildi. Bu esa rivojlanish markazlari faoliyatini davlat talablariga muvofiq tashkil etish maktabgacha ta'lim sifatini oshirishda muhim omil ekanini tasdiqlaydi.³

Metodologiya

Mazkur tadqiqot maktabgacha ta'lim tashkilotlari rivojlanish markazlarida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llashning samaradorligini aniqlashga qaratildi. Tadqiqot jarayonida kompleks yondashuv asosida nazariy va amaliy metodlardan foydalanildi. Dastlab, mavzuga oid ilmiy-pedagogik adabiyotlar, me'yoriy-huquqiy hujjatlar hamda maktabgacha ta'lim tizimiga doir metodik qo'llanmalar tahlil qilindi. Ushbu bosqichda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning mazmuni, ularning rivojlanish markazlari faoliyatidagi o'rni va qo'llash shart-sharoitlari o'rganildi.

---

³ O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi, 2020

Amaliy tadqiqot maktabgacha ta'lim tashkilotlarining bir nechta guruhlarida tashkil etildi. Tadqiqot jarayonida pedagogik kuzatish metodi asosiy usullardan biri sifatida qo'llanildi. Kuzatish orqali rivojlanish markazlarida ta'lim jarayonining tashkil etilishi, bolalarning faol ishtiroki, mustaqil ishlash darajasi hamda pedagoglarning zamonaviy metodlardan foydalanish holati o'rganildi. Shuningdek, pedagoglar bilan suhbat o'tkazilib, ularning innovatsion texnologiyalarni qo'llash bo'yicha tajribasi, mavjud muammolar va ehtiyojlari aniqlandi.

Tadqiqot doirasida pedagogik tajriba (eksperimental) yondashuvi ham qo'llanildi. Tajriba jarayonida rivojlanish markazlarida interfaol metodlar, o'yin texnologiyalari, muammoli vaziyatlar yaratish, kichik guruhlarda ishlash hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish yo'lga qo'yildi. Tajriba oldi va yakuniy kuzatish natijalari taqqoslanib, bolalarning bilish faolligi, muloqot ko'nikmalari, mustaqilligi va ijodiy faoliyatidagi o'zgarishlar tahlil qilindi.

Olingan ma'lumotlar sifat va miqdoriy tahlil usullari yordamida qayta ishlanib, umumlashtirildi. Tahlil natijalari zamonaviy pedagogik texnologiyalarni tizimli qo'llash rivojlanish markazlari faoliyatining samaradorligini oshirishi, bolalarning har tomonlama rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini aniqlash imkonini berdi. Tadqiqot metodologiyasi maktabgacha ta'limning amaldagi davlat talablari va kompetensiyaviy yondashuv tamoyillariga asoslandi.

Natijalar

Tadqiqot jarayonida maktabgacha ta'lim tashkilotlari rivojlanish markazlarida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llashning bolalar rivojlanishiga ta'siri o'rganildi. Tajriba oldi va tajriba yakunidagi kuzatish natijalari o'zaro taqqoslanib, bolalarning bilish faolligi, mustaqil faoliyati, muloqot ko'nikmalari hamda ijodiy faoligidagi o'zgarishlar tahlil qilindi.

Tajriba boshlanishidan oldin rivojlanish markazlarida faoliyat asosan an'anaviy usullar asosida tashkil etilgani, bolalarning mustaqil ishlash darajasi pastligi va pedagog rahbarligiga yuqori darajada bog'liqligi kuzatildi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish jarayonida esa interfaol metodlar, didaktik o'yinlar, kichik guruhlarda ishlash,

muammoli vaziyatlar yaratish hamda multimedia vositalaridan foydalanish yo‘lga qo‘yildi. Natijada bolalarning ta’lim jarayoniga qiziqishi ortib, faol ishtiroki va mustaqil qaror qabul qilish ko‘nikmalari shakllana boshladi.

Kuzatishlar shuni ko‘rsatdiki, rivojlanish markazlarida o‘yin va interfaol texnologiyalardan foydalanish bolalarning bilish faolligini sezilarli darajada oshirdi. Ayniqsa, qurish-yasash va ijodiy markazlarda bolalar yangi g‘oyalar taklif qilish, jamoa bilan ishlash va o‘z fikrini erkin ifodalashga intila boshladi. Nutq rivojlantirish markazida esa suhbat, rolli o‘yinlar va hikoya tuzish mashg‘ulotlari bolalarning og‘zaki nutqi va muloqot madaniyatining yaxshilanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatdi.

Tajriba natijalari quyidagi jadvalda umumlashtirilgan.

1-jadval. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo‘llash natijasida bolalar rivojlanish ko‘rsatkichlari (%)

Ko‘rsatkichlar	Tajriba oldi	Tajriba yakuni
Bilish faolligi yuqori darajada	38%	67%
Mustaqil faoliyat ko‘nikmasi	32%	61%
Muloqot va hamkorlik ko‘nikmalari	40%	70%
Ijodiy faollik	35%	65%

Jadval ma’lumotlari shuni ko‘rsatadiki, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni tizimli qo‘llash natijasida barcha asosiy rivojlanish ko‘rsatkichlari bo‘yicha ijobiy o‘shirish kuzatildi. Ayniqsa, muloqot va hamkorlik ko‘nikmalarining rivojlanishi hamda bolalarning mustaqil faoliyatga bo‘lgan qiziqishining ortishi muhim natijalardan biri bo‘ldi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari rivojlanish markazlarida interfaol va innovatsion yondashuvlarni qo‘llash maktabgacha ta’lim sifatini oshirish, bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta’minlashda samarali vosita ekanini tasdiqladi.

Muhokama

Tadqiqot natijalari maktabgacha ta’lim tashkilotlari rivojlanish markazlarida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo‘llash bolalarning har tomonlama rivojlanishiga

sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqladi. Olingan ma'lumotlar shuni ko'rsatdiki, interfaol metodlar, o'yin texnologiyalari va bola markazli yondashuv asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni bolalarning bilish faolligi, mustaqil fikrlashi va ijtimoiy ko'nikmalarining rivojlanishiga xizmat qiladi. Bu natijalar zamonaviy maktabgacha ta'lim konsepsiyalarida belgilangan asosiy tamoyillar bilan mos keladi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, rivojlanish markazlarida faoliyatni erkin tanlash imkoniyati berilishi bolalarning qiziqishlari va individual ehtiyojlarini hisobga olishga yordam beradi. Bunday muhitda bolalar mustaqil qaror qabul qilish, muammoli vaziyatlarga yechim topish va tengdoshlari bilan hamkorlikda ishlashga ko'proq intiladi. Ayniqsa, o'yin texnologiyalaridan foydalanish ta'lim jarayonining tabiiy va qiziqarli tashkil etilishiga, o'quv materialining samarali o'zlashtirilishiga olib keladi. Pedagogik kuzatishlar ham bolalarning faol ishtiroki oshgani sari ularning bilimni o'zlashtirish darajasi ham yuqori bo'lishini ko'rsatdi.

Shu bilan birga, tadqiqot davomida ayrim muammolar ham aniqlandi. Jumladan, barcha pedagoglar ham zamonaviy pedagogik texnologiyalarni to'liq va tizimli qo'llash bo'yicha yetarli metodik tayyorgarlikka ega emasligi kuzatildi. Rivojlanish markazlarini samarali tashkil etish uchun didaktik materiallar, texnik vositalar va metodik qo'llanmalar bilan ta'minlash masalasi ham muhim ahamiyatga ega. Bu esa pedagoglarning malakasini oshirish, amaliy seminar va treninglar tashkil etish zarurligini ko'rsatadi.

Tadqiqot natijalari ilmiy manbalarda keltirilgan xulosalar bilan hamohang bo'lib, innovatsion pedagogik yondashuvlar maktabgacha ta'lim samaradorligini oshirishning muhim omili ekanini tasdiqlaydi. Umuman olganda, rivojlanish markazlarida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni keng joriy etish bolalarning intellektual, ijodiy va ijtimoiy rivojlanishini ta'minlash bilan birga, maktabgacha ta'lim sifatini yangi bosqichga olib chiqadi.

Xulosa

Mazkur tadqiqot maktabgacha ta'lim tashkilotlari rivojlanish markazlarida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llashning pedagogik samaradorligini aniqlashga qaratildi. O'rganish natijalari shuni ko'rsatdiki, ta'lim jarayonini interfaol metodlar, o'yin texnologiyalari, muammoli vaziyatlar hamda axborot-kommunikatsiya vositalari asosida tashkil etish bolalarning har tomonlama rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, rivojlanish markazlarida faoliyatni bola markazli yondashuv asosida tashkil etish ularning bilish faolligi, mustaqil fikrlashi va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot natijalari zamonaviy pedagogik texnologiyalarni tizimli qo'llash bolalarning ta'lim jarayoniga qiziqishini oshirish, mustaqil faoliyat yuritish ko'nikmalarini shakllantirish hamda tengdoshlari bilan samarali muloqot qilish malakalarini rivojlantirishini ko'rsatdi. Rivojlanish markazlarida erkin tanlov asosida tashkil etilgan faoliyat bolalarning individual qiziqishlari va ehtiyojlarini hisobga olish imkonini beradi. Natijada ta'lim jarayoni samaradorligi oshib, bilim va ko'nikmalarni o'zlashtirish darajasi yaxshilanadi.

Shu bilan birga, rivojlanish markazlarida zamonaviy texnologiyalarni samarali joriy etish ko'p jihatdan pedagoglarning kasbiy kompetensiyasi va innovatsion yondashuviga bog'liqligi aniqlandi. Pedagoglarning metodik tayyorgarligini oshirish, zamonaviy didaktik vositalar bilan ta'minlash va amaliy treninglar tashkil etish ta'lim sifatini yanada yaxshilashga xizmat qiladi. Shuningdek, rivojlanish markazlarini zamonaviy o'quv-uslubiy materiallar va texnik vositalar bilan jihozlash ham muhim omillardan biri hisoblanadi.

Maktabgacha ta'lim tizimida rivojlanish markazlari faoliyatiga zamonaviy pedagogik texnologiyalarni keng joriy etish bolalarning intellektual, ijtimoiy va ijodiy rivojlanishini ta'minlaydi. Bu esa maktabgacha ta'lim sifatini oshirish, uzluksiz ta'lim tizimining keyingi bosqichlariga sifatli tayyorgarlikni ta'minlash hamda ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ishmuhamedov, R. J. (2019). *Innovatsion pedagogik texnologiyalar va ta'lim samaradorligi*. Toshkent: Fan va texnologiya.
2. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi. (2020). *Ilk qadam: Maktabgacha ta'lim muassasalari uchun davlat o'quv dasturi*. Toshkent.
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. (2018). *Maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risidagi qaror*. Toshkent.
4. Tolipov, O., & Usmonboyeva, M. (2017). *Pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot*. Toshkent: Fan.
5. Yuldashev, J. G., & Usmonov, S. A. (2016). *Zamonaviy pedagogik texnologiyalar*. Toshkent: O'qituvchi.
6. Montessori, M. (2007). *The Montessori method*. New York, NY: Cosimo Classics.
7. Piaget, J. (2001). *The psychology of the child*. New York, NY: Basic Books.
8. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
9. Slavin, R. E. (2014). *Educational psychology: Theory and practice* (11th ed.). Boston, MA: Pearson.
10. Bredekamp, S. (2014). *Effective practices in early childhood education*. Boston, MA: Pearson.
11. Wood, E. (2013). *Play, learning and the early childhood curriculum*. London: Sage Publications.
12. OECD. (2017). *Starting strong 2017: Key OECD indicators on early childhood education and care*. Paris: OECD Publishing.